

контакт; з'являтися особисто разом із дитиною до органу опіки та піклування з періодичністю, визначеною судом; заборона зміни місця перебування дитини під час реалізації нею права на контакт та ін.

Отже, право на контакт реалізовується в судовому або договірному порядку.

Таким чином, діалектична єдність права доступу та права на контакт проявляється в неможливості здійснення права на контакт без встановлення права доступу. Зокрема, такі складові права на контакт із дитиною, як зустріч та перебування з нею, є неможливими без попереднього вирішення питання щодо можливості її переміщення. Водночас встановлення права на контакт автоматично обумовлює реалізацію права доступу до дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про цивільно-правові аспекти викрадення дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Конвенція про контакт із дітьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Сніжко М.Б. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права [Електронний ресурс] / М.Б. Сніжко. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/19188>.
4. Про охорону дитинства : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

REFERENCES

1. “Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction” [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. “Convention on Contact concerning Children” [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Snizhko M.B. “Protection of children’s rights in Ukraine on the basis of international agreements on family law” / M.B. Snizhko [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.minjust.gov.ua/19188>.
4. “On Protection of Childhood” : Law of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

УДК 347.77.01

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Кодинець А.О., к.ю.н., доцент

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Україна
a_kodynets@ukr.net*

У статті досліджуються положення Угоди про асоціацію, укладеної між Україною та Європейським Союзом, глава 9 якої містить вимоги й стандарти щодо охорони прав інтелектуальної власності. У межах предмета дослідження наголошується на особливостях реформування законодавства України в контексті імплементації положень Угоди про асоціацію, а також формулюються висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення цивільного законодавства в галузі охорони прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: Угода про асоціацію, інтелектуальна діяльність, інформація, інтелектуальна власність, колізія, реформування, цивільне законодавство.

РЕФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОХРАНЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

Кодинец А.А.

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 64/13, г. Киев, Украина
a_kodynets@ukr.net*

В статье исследуются положения Соглашения об ассоциации, заключенного между Украиной и Европейским Союзом, глава 9 которого содержит требования и стандарты об охране прав интеллектуальной собственности. В рамках предмета исследования отмечается об особенностях реформирования законодательства Украины в контексте имплементации положений Соглашения об ассоциации, а также формулируются выводы и предложения, направленные на совершенствование гражданского законодательства в сфере охраны прав интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, интеллектуальная деятельность, информация, интеллектуальная собственность, коллизия, реформирование, гражданское законодательство.

REFORM OF THE SYSTEM OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION IN CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE

Kodynets A.O.

*Taras Shevchenko national university of Kiev, str. Volodymyrska, 64/13, Kyiv, Ukraine
a_kodynets@ukr.net*

Implementation of innovative model in Ukraine is not possible without the creation a modern system of regulatory relations in the field of protection of intellectual property that would ensure protection of human subjects of creative work (authors, artists, inventors), guaranteeing observance of their rights, protection against possible violations.

The first steps in improving legal mechanism in the use of results of intellectual and creative activities are laid in adopted in 2003 by the Civil Code of Ukraine, which not only greatly expanded the scope of intellectual property rights, but also significantly enriched its substance. In the Civil Code of Ukraine relations in the field of intellectual property was first fixed in a separate structural part (4 book "Intellectual Property Rights"), which indicates their importance to private law.

Further improvement of regulatory relations in the field of creative works provides detailed provisions of the Civil Code at laws, regulations, creating reliable mechanisms of implementation and protection of their subjects. It is necessary also to bring existing normative material in accordance with the general concepts and approaches identified Civil Code of Ukraine with regard to the Association Agreement concluded between Ukraine and the European Union, Chapter 9 of which (art. 157–252) contains requirements and standards related intellectual property rights.

The article examines the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, chapter 9 of which contains the requirements and standards on the protection of intellectual property rights. In article analyzes the norms of civil legislation of Ukraine, examines the ways of it improvement, and describes the steps taken in this direction in Ukraine. In scopes of the subject of the research it is emphasized the relationship of regulatory issues of intellectual property, the contradictions of the provisions of special intellectual property laws and regulations of the Civil Code of Ukraine.

The article concludes that the formation of the current legislative framework regulation of intellectual property involves bringing national legislation in line with international standards and requirements of European Union directives, realization norms of the Association Agreement with the European Union.

Key words: association Agreement, intellectual activity, information, intellectual property, conflict, reform, civil legislation.

Послідовне й ефективно проведення економічних реформ не можливе без здійснення суттєвих перетворень, спрямованих на подолання монопольного становища держави в господарській сфері, активізацію інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного походження. Виконання цих завдань досягається не лише шляхом реформування механізму державного регулювання, а й за допомогою оновлення законодавчого масиву, присвяченого праву інтелектуальної власності та регулюванню сфери інформаційної діяльності.

У сучасних умовах активізації творчої діяльності, зростання рівня інформатизації суспільства виникає потреба в нормативному вдосконаленні правоохоронного механізму в галузі використання результатів інтелектуальної діяльності. Під впливом нормативних змін змінюється характер цивільно-правового регулювання сфери інтелектуальної власності та інформаційних відносин, зміщуються акценти в правовому регулюванні здійснення комплексу прав на результати інтелектуальної діяльності, посилюється їх захист із боку держави. Інтелектуальна власність набуває нових рис, дослідження яких має не лише теоретичний, а й важливий практичний зміст. Цим пояснюється актуальність тематики дослідження проблем реформування законодавства у сфері охорони інтелектуальної діяльності в контексті європейських інтеграційних процесів в Україні.

Удосконалення нормативного регулювання відносин у галузі охорони результатів творчої діяльності передбачає деталізацію положень Цивільного кодексу України на рівні законів і підзаконних правових актів, створення надійних механізмів реалізації й захисту прав їх суб'єктів. Необхідним є також узгодження існуючого нормативного матеріалу з концепцією та загальними підходами, визначеними Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) [1] з урахуванням положень Угоди про асоціацію [2], укладеної між Україною та Європейським Союзом (далі – Угода), глава 9 підрозділу IV якої містить вимоги й стандарти щодо охорони прав інтелектуальної власності.

Вітчизняними науковцями неодноразово зверталася увага на необхідність реформування чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності. На цьому наголошувалося в працях Ю.Л. Бошицького, Ю.М. Капіци, О.В. Кохановської, Н.С. Кузнецової, О.П. Орлюк, О.А. Підпригори, О.І. Харитонової та інших учених. Під час написання статті використовувалися як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи дослідження правових явищ і юридичних категорій.

Метою публікації є аналіз положення Угоди про асоціацію з ЄС у частині охорони інтелектуальної власності, розгляд колізій і суперечностей чинного законодавства України, що регулює відносини у сфері інтелектуальної діяльності, аналіз стану його розвитку, а також формулювання висновків і пропозицій, спрямованих на вдосконалення цивільного законодавства в галузі охорони прав інтелектуальної власності.

Правовій охороні інтелектуальної власності присвячено главу 9 підрозділу IV Угоди, що охоплює 96 із 486 норм Угоди (ст.ст.157-252), що свідчить про важливість сфери захисту прав інтелектуальної власності для Європейського співтовариства.

Положення Угоди спрямовуються на доповнення й уточнення прав і зобов'язань України згідно з Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода ТРІПС) [3] та іншими міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності.

Відзначимо, що сфера прав інтелектуальної власності в розумінні Угоди як охоплює традиційні права на результати творчості (авторське право, суміжні права, патенти на винаходи, промислові зразки, торговельні марки, фірмові найменування, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, сорти рослин), так і поширюється на охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції, які згідно з національним законодавством безпосередньо не належать до результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Окремо підкреслюється поширення правової охорони на винаходи в галузі біотехнологій, захисту генетичних ресурсів, традиційних знань і фольклору.

Більшість норм глави 9 Угоди присвячено захисту прав інтелектуальної власності, що включає цивільні заходи, процедури й засоби захисту, відповідальність постачальників посередницьких послуг (ця сфера є новою для вітчизняного законодавства та його правозастосування) і положення щодо заходів на кордоні й співробітництва.

У тексті Угоди широко використовується спеціальна термінологія (наприклад, *ordre public* (ст.221), у тому числі латинською мовою (*mutatis mutandis* (ст.232), *sui generis* (ст.229)).

Загалом текст Угоди написано досить складно зі значною кількістю банкетних норм і винятків, що в цілому не характерно для положень вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Враховуючи вимоги до обсягу наукової публікації, розглянемо найбільш важливі положення Угоди в частині охорони прав інтелектуальної власності, що потребують додаткової регламентації в національному законодавстві.

У сфері авторського права й суміжних прав сторони підтверджують виконання своїх зобов'язань на підставі основних міжнародних конвенцій (Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 р.) [4], Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1886 р., зі змінами від 1979 р.) [5], Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (1996 р.) [6], Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми (1996 р.) [7].

В Угоді встановлюється передбачений чинним законодавством України строк дії авторських прав на літературний або художній твір протягом життя автора та 70 років після його смерті, а також строк суміжних прав – 50 років від дати виконання чи дати запису фонограми.

Особливими нормами Угоди, які мають імплементуватися в національне законодавство, є вимога щодо охорони критичних і наукових публікацій творів, які стали загальним надбанням. Максимальний строк охорони таких прав становить 30 років від дня, коли твір уперше було правомірно опубліковано.

Україна також зобов'язалася забезпечити належну правову охорону від обходу будь-яких ефективних технологічних заходів, які здійснює заінтересована особа (ст.176), та гарантувати охорону інформації про управління правами (ст.177).

Додаткові вимоги встановлено Угодою щодо режиму правової охорони комп'ютерних програм. Закріплюючи передбачене Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів положення про охорону комп'ютерних програм як літературних творів, норми Угоди конкретизують окремі аспекти охорони: термін «комп'ютерні програми» в контексті Угоди охоплює всі попередні дослідні матеріали; охорона надається математичному вираженню комп'ютерної програми будь-якої форми; ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема її інтерфейс, не охороняються; охороні підлягають оригінальні комп'ютерні програми в тому розумінні, що вони є продуктом інтелектуальної творчості автора.

Окремо в Угоді регламентуються відносини щодо створення комп'ютерних програм під час виконання трудового договору. Якщо комп'ютерна програма створюється найманим працівником під час виконання своїх трудових обов'язків або відповідно до вказівок роботодавця, то роботодавцю належать усі виключні майнові права на створену комп'ютерну програму, якщо інше не передбачається контрактом. У цьому контексті відзначимо, що положення ст.429 ЦК України, яка закріплює інший порядок розподілу майнових прав інтелектуальної власності на створені під час виконання трудового обов'язку об'єкти, підлягають відповідним змінам з урахуванням формулювання ст.181 Угоди.

Норми Угоди додатково конкретизують положення щодо права слідування, яке також регламентується чинним законодавством України. Проте Угода, на відміну від ЦК України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» [8], встановлює можливість незастосування права слідування до перепродажу оригіналу художнього твору, якщо продавець придбав твір безпосередньо в автора не раніше, ніж за три роки до перепродажу, і якщо ціна перепродажу не перевищує визначену мінімальну суму. При цьому право слідування застосовується до всіх перепродажів із залученням продавців, покупців або посередників фахівців мистецького ринку, таких як аукціони, художні галереї та загалом будь-які торговці художніми творами.

У сфері правової охорони торговельних марок законодавство України в цілому відповідає вимогам і стандартам охорони, встановленим Угодою. Водночас норми ст.ст.197 та 198 передбачають можливість анулювання реєстрації торговельної марки, якщо протягом безперервного 5-річного періоду її не було введено в користування на відповідній території для товарів або послуг, щодо яких вона зареєстрована, і відсутні належні причини для невикористання. Нині Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [9] встановлює 3-річний період невикористання знака, що може бути підставою для дострокового припинення дії свідоцтва.

Положення Угоди також фіксують додаткові умови неможливості анулювання прав власника торговельної марки: якщо протягом проміжку часу між закінченням 5-річного періоду та поданням заяви про анулювання розпочалося або було поновлено реальне використання торговельної марки. При цьому не береться до уваги початок використання протягом 3-місячного періоду, що передує заяві про анулювання, яке розпочалося відразу після закінчення безперервного 5-річного періоду невикористання, якщо підготовка до початку або поновлення використання здійснювалася лише у зв'язку з тим, що власник усвідомлює можливість подання заяви про анулювання.

Особливу увагу Угода приділяє охороні прав на географічні зазначення. При цьому наголошуємо, що Україна, підписавши Угоду, взяла на себе зобов'язання забезпечити правову охорону значної кількості географічних зазначень європейських товаровиробників, наведених у Додатку XXII-С до Угоди («Географічні зазначення для сільськогосподарських і харчових продуктів») та Додатку XXII-Д до Угоди («Географічні зазначення для вин, ароматизованих вин і спиртних напоїв») до такого рівня, який встановлено її національним законодавством.

Угодою також фіксується 10-річний перехідний період щодо охорони таких географічних зазначень Європейського Союзу, як Champagne, Cognac, Madera, Porto, Jerez, Armagnac, Tokaj, та 7-річний період для охорони географічних зазначень таких харчових продуктів, як Parmigiano Reggiano, Roquefort, Feta. Продукти, вироблені й марковані згідно з національним законодавством такими географічними зазначеннями, після набрання чинності Угодою та до закінчення встановленого періоду можуть продаватися на території країни їх походження доти, доки не закінчатся на складі.

У сфері патентного права Угода розмежовує категорії «патенти», що застосовується для позначення винаходів, у тому числі винаходів у сфері біотехнологій, і «промислові зразки», які хоча й охороняються патентами, проте згідно з положеннями Угоди належать до самостійної групи результатів інтелектуальної діяльності (глава 9 підрозділу IV Угоди).

Режим правової охорони промислових зразків, який встановлюється Угодою, відрізняється від того, що передбачається національним законодавством України. Зокрема, до умов охороноздатності промислових зразків, крім новизни, Угода відносить також індивідуальний рівень.

Промисловий зразок вважається новим, якщо жодний ідентичний промисловий зразок не було доведено до загального відома. Промисловий зразок є таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на поінформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома. Під час оцінки індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи дизайнера в розробці промислового зразка (ст.213 Угоди).

Угодою встановлюється правова охорона як зареєстрованих, так і незареєстрованих промислових зразків, які відповідають вимогам умов правової охорони. При цьому термін охорони промислових зразків становить щонайменше 5 років. Правовласник може поновлювати термін охорони на один або більше 5-річні періоди до загального строку, що становить 25 років із дня подання заявки. Термін охорони незареєстрованих промислових

зразків становить щонайменше 3 роки з дати, на яку зразок було доведено до загального відома. Відзначимо, що нині законодавством України надається правова охорона зареєстрованим промисловим зразкам максимальним строком до 15 років (ст.465 ЦК України). Тому щодо цього також мають бути внесені відповідні зміни до ЦК України та Закону України «Про охорону прав на промислові зразки».

У сфері патентного права основні положення Угоди стосуються охорони винаходів у галузі охорони здоров'я та в галузі біотехнологій.

Угода містить зобов'язання забезпечити додатковий період охорони лікарського засобу або продукту для захисту рослин, який охороняється патентом та підлягає адміністративній процедурі надання дозволу (додатковий охоронний сертифікат).

Україна забезпечує охорону винаходів у галузі біотехнологій відповідно до норм її національного патентного законодавства. При цьому винаходи, які є новими, мають винахідницький рівень і підлягають промислому застосуванню, є патентоспроможними, навіть якщо вони стосуються продукту, що складається з біологічного матеріалу, або процесу, шляхом якого біологічний матеріал виробляється, обробляється чи використовується.

Патентуванню не підлягають сорти рослин і породи тварин, суттєво важливі для відтворення рослин і тварин біологічні процеси, організм людини на різних стадіях формування й розвитку та прості відкриття його елементів, зокрема, послідовність або часткова послідовність генів.

Винаходи вважаються непатентоспроможними, якщо їх комерційне використання суперечить публічному порядку або суспільній моралі. Зокрема, непатентоспроможними вважаються такі об'єкти, як процеси клонування людей, процеси модифікування зародкової лінії генетичної ідентичності людей, застосування людських ембріонів у промислових або комерційних цілях, процеси модифікування генетичної ідентичності тварин, а також тварини, отримані в результаті таких процесів.

Окремі положення Угоди стосуються охорони сортів рослин, топографій напівпровідникових продуктів (за ЦК України – компонування інтегральних мікросхем), традиційних знань та фольклору. Зокрема, згідно зі ст.229 Угоди Україна зобов'язується поважати, зберігати й підтримувати знання, інновації та практичні надбання корінних і місцевих громад, які втілюють традиційні стилі життя, що відповідають збереженню й тривалому використанню біологічного різноманіття.

Значну кількість норм Угоди присвячено захисту прав інтелектуальної власності, що включає цивільні заходи, процедури й засоби захисту, відповідальність постачальників посередницьких послуг та інші положення.

Насамперед в Угоді наголошується, що всі процедури й засоби захисту мають бути добросовісними та справедливими, не повинні бути надмірно складними чи дорогими, спричиняти необґрунтовані строки або невиправдані затримки.

Засоби захисту в Угоді поділяються на декілька різновидів. По-перше, заходи щодо збереження доказів (ст.234) – невідкладні та ефективні попередні заходи, спрямовані на збереження відповідних доказів щодо заявленого правопорушення. По-друге, попередні й попереджувальні заходи (ст.236) – попередні судові заборони, призначені для запобігання будь-якому можливому порушенню права інтелектуальної власності, заборони на попередній основі та за умови сплати штрафу продовження порушення такого права. У вітчизняному процесуальному законодавстві їх аналогом є запобіжні заходи та заходи забезпечення позову. По-третє, виправні заходи (ст.237) – вилучення з торговельних каналів або знищення товарів, які порушують право інтелектуальної власності, знищення матеріалів і знарядь, які зазвичай використовуються для створення або виробництва таких товарів. У ч.2 ст.432 ЦК України також передбачається такий спосіб судового захисту прав інтелектуальної власності,

як вилучення із цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот із порушенням права інтелектуальної власності, а також знищення таких товарів. По-четверте, судові заборони (ст.238) – випадок, коли судові органи, якщо виносяться судові рішення, що виявляє порушення права інтелектуальної власності, можуть видати проти порушника судову заборону, спрямовану на заборону продовження порушення. У національному законодавстві цьому виду захисту відповідає такий спосіб судового захисту цивільних прав та інтересів, як припинення дій, що порушують право (ч.2 ст.16 ЦК України). По-п'яте, альтернативні заходи (ст.239) – винесення ухвали про сплату грошової компенсації потерпілій стороні замість виправних заходів і судових заборон. ЦК України також передбачає застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності (ч.2 ст.432 ЦК України).

Угодою також конкретизуються поняття «збитки» за порушення прав інтелектуальної власності. Під час визначення збитків беруться до уваги всі відповідні аспекти, зокрема негативні економічні наслідки, у тому числі втрачені прибутки, які понесла потерпіла сторона, будь-які недобросовісні доходи, отримані порушником. Як альтернативний варіант під час визначення збитків може враховуватися сума роялті або комісійні платежі, які сплачувалися б, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного права інтелектуальної власності. Відзначимо, що можливість визначення збитків за порушення прав інтелектуальної власності у формі можливих роялті не передбачається законодавством України. Тому в цьому аспекті також мають бути внесені відповідні доповнення до положень національних нормативно-правових актів України, зокрема до ст.432 ЦК України.

Підсумовуючи розгляд основних положень Угоди про асоціацію, укладеної між Україною та ЄС, у частині охорони інтелектуальної власності, норм національного законодавства, що регулює відносини щодо використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, слід наголосити, що в цілому чинне законодавство України в галузі інтелектуальної власності відповідає стандартам охорони, встановленим у міжнародних договорах та в Угоді про асоціацію.

Однак значна кількість положень Угоди потребує своєї імплементації на рівні кодифікованого регулювання як шляхом внесення змін до книги 4 ЦК України, так і шляхом оновлення спеціального законодавства щодо охорони окремих об'єктів інтелектуальної власності. Зазначені зміни мають стосуватися підвищення рівня правової охорони наукових і критичних творів, комп'ютерних програм, баз даних, зміни правового режиму охорони промислових зразків, забезпечення охорони винаходів у галузі біотехнологій, охорони географічних зазначень харчових продуктів та продукції виноробства. З огляду на вимоги Угоди потребують удосконалення процедури судового розгляду та захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності, забезпечення доказів, визначення збитків і застосування альтернативних заходів захисту прав інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України від 03.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифікована Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2125.
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) від 12.11.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2989.
4. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_763.

5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 155.
6. Договір ВОІВ про авторське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
7. Договір ВОІВ про виконання і фонограми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

REFERENCES

1. “Civil Code of Ukraine of 03.10.2003” // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 2003. – № 40. – p. 356.
2. “Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. {Retified by the Law № 1678-VII of 16.09.2014” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2014. – № 75. – Vol. 1. – P. 2125.
3. “Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement) of 12.11.2010” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2010. – № 84. – P. 2989.
4. “International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations” [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_763
5. “Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of 1886” // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1995. – № 21. – P. 155.
6. “WIPO Copyright Treaty” [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
7. “WIPO Performances and Phonograms Treaty” [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_769.
8. “On Copyright and Related Rights : Law of Ukraine of December 23, 1993 № 3792-XII” // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1994. – № 13. – P. 64.
9. “On Protection of Rights to Trademarks for Goods and Services : Law of Ukraine of December 15, 1993” // *Vidomosti Verkhovnoy Radi Ukraine*. – 1994. – № 7. – P. 36.

УДК 346.548

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «СПОЖИВАЧ»

Менів Л.Д., к.ю.н., доцент

*Національний університет державної податкової служби України,
вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна
meniv@yandex.ru*

Статтю присвячено висвітленню актуальних питань удосконалення законодавчого регулювання поняття «споживач». Акцентується увага на тому, що дослідження поняття «споживач» у